Konstitutionsutskottets betänkande

1978/79:37

med anledning av propositionen 1978/79:109 om ändring i datalagen (1973:289) samt motioner

I detta betänkande behandlas propositionen 1978/79:109, följdmotionerna 1978/79:2592, 2609, 2610 och 2611 samt de under allmänna motionstiden i år väckta motionerna 1978/79:489 och 490. Vidare behandlas motionerna 1978/79:2324 och 2467 i vissa delar. Motionen 2324 har väckts med anledning av propositionen 1978/79:121 om användningen av automatisk databehandling (ADB) i statsförvaltningen. Denna motion behandlas i övriga delar av finansutskottet. Motionen 2467 slutligen har väckts med anledning av propositionen 1978/79:111 om åtgärder mot krångel och onödig byråkrati m. m. I förevarande sammanhang behandlas yrkandet 7 i motionen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i datalagen.

Personregister som förs med viss bestämd teknisk utrustning skall enligt förslaget kunna undantas från kravet på tillstånd av datainspektionen. Som förutsättning uppställs att det med hänsyn till utrustningens art, till utförandet av den automatiska databehandlingen och till registrets utformning i övrigt framstår som uppenbart att otillbörligt intrång i registrerads personliga integritet inte skall uppkomma.

Enligt förslaget införs vidare ytterligare självständiga grunder för datainspektionens tillståndsprövning.

En annan nyhet är att reglerna om den registeransvariges underrättelseskyldighet till enskild preciseras.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1979.

Förslaget bygger på det förslag som datalagstiftningskommittén (DALK) har lagt fram i betänkandet (SOU 1978:54) Personregister – Datorer – Integritet. Kommittén har kommit till slutsatsen att man bör överväga att på sikt införa en generell personregisterlagstiftning. I propositionen förutskickas att tilläggsdirektiv till kommittén om att utreda denna fråga kommer att utfärdas senare i vår.

Beträffande lagförslagen och motiven till dessa hänvisas till propositionen som också bl. a. innehåller en sammanfattning av datalagstiftningskommitténs förslag och en sammanställning över remissyttrandena över kommitténs betänkande.

Motionsyrkandena

I *motionen 1978/79:489 av Stig Gustafsson* (s) *och Kurt Hugosson* (s) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om framläggande snarast möjligt av förslag till ändring av datalagen i enlighet med vad som anförts i motionen.

I *motionen 1978/79:490 av Stig Gustafsson* (s) *och Kurt Hugosson* (s) yrkas att riksdagen beslutar hos regeringen anhålla om utredning och förslag till en personregisterlag i enlighet med vad som anförts i motionen.

I *motionen 1978/79:2324 av Bo Turesson* (m) yrkas såvitt nu är i fråga att riksdagen beslutar

1. att riksdagen som vilande grundlagsändring antar följande tillägg till regeringsformen

a. I kapitel 8 införs en ny paragraf 1 a av följande lydelse:

8 kap.

1 a §

När datasystem inom den offentliga sektorn för sin tillämpning kräver nytillkommen eller ändrad lag eller föreskrift, skall beslut om införande av eller försöksverksamhet med sådant datasystem underställas riksdagen för det fall någon del av de berörda lagarna eller föreskrifterna tillhör riksdagens primära lagområde.

b. Kapitel 8, paragraf 18, kompletteras med ett nytt, avslutande stycke.

8 kap.

18 §

För att – – – i lag.

Vid beslut om ny lag eller förordning eller vid beslut om varaktigt inrättande att nytt större datasystem inom den offentliga sektorn skall lagrådets yttrande inhämtas. Vid rådets behandling av sådan fråga skall minst en närvarande vara såväl lagfaren som besitta särskild fackkunskap i datateknik.

c. Kapitel 8, paragraf 19, kompletteras med en ny avslutande mening.

8 kap.

19 §

Beslutad – – – av riksdagen.

Lagar och – – – kan ske. De datorprogramalgoritmer i statliga datorsystem som motsvarar beslut om urval, tilldelning, styrning av kontrollåtgärder av betydelse för myndighets verksamhet, offentlighet och sekretess skall till sina sammanfattade logiska huvuddrag kungöras på samma sätt som lagar och förordningar, för det fall i motsvarande situation de regler som styr mänskliga, inte datorbaserade beslut kungöras.

d. Kapitel 9, paragraf 10, kompletteras med ett nytt avslutande stycke.

9 kap.
10 §
Regeringen – – – förpliktelse.
Under – – – i lag.
Regeringen får inte utan riksdagens bemyndigande påbörja konstruktion av eller driva försöksverksamhet med mycket stora statliga datasystem, som förutsätter dels att stora investeringar görs inledningsvis, dels att dessa investeringar amorteras genom ett mångårigt utnyttjande, under vilken tid riksdagen förutsätts avstå från reformer eller ändringsförslag inom det aktuella förvaltningsområdet om den gjorda investeringen skall hinna skrivas av på ett ekonomiskt riktigt sätt.

e. Kapitel 11 kompletteras med en ny, avslutande paragraf 14.
11 kap.
14 §
Domstol eller myndighet skall i sin skriftväxling och i sina register identifiera enskilda med för- och efternamn. Ytterligare identifieringsbegrepp får efterfrågas av domstol eller myndighet, men svar på sådan fråga får inte göras till förutsättning för att mål, ärende eller service till allmänheten skall upptas till behandling och verkställas. Motsvarande regler gäller dem som anförtrotts förvaltningsuppgift enligt detta kapitels 6 §.

2. att riksdagen hos regeringen begär en skyndsam översyn av gällande regler så att datorprogramversioner hos domstolen och myndigheten och ändringar i dessa fortlöpande diarieförs,
3. att riksdagen hos regeringen begär skyndsamma åtgärder så att alla driftfel och driftavbrott noggrant protokollförs i allmänna, offentliga register vid datorer och terminaler hos alla domstolar och myndigheter där fråga kan uppkomma om ersättning för fel eller skada på grund av utrustningsfel,

I *motionen 1978/79:2467 av Lars Werner m. fl.* (vpk) yrkas såvitt nu är i fråga
7. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag om att uttag för kommersiellt syfte av personuppgift ur offentligt register ej får förekomma,

I *motionen 1978/79:2592 av Kurt Hugosson* (s) *och Bengt Kindbom* (c) yrkas att riksdagen beslutar
1. att komplettera datalagen även med den regel om SPAR som DALK föreslagit nämligen följande

För aktualisering av motsvarande registeruppgifter i andra personregister, för komplettering av andra personregister med personnummer, för kontroll av personnummer i andra personregister samt för uttag av urval av personuppgifter och andra uttag skall finnas ett centralt statligt person- och adressregister fört med hjälp av automatisk databehandling. Innehållet i detta

register skall grundas på uppgifter om folkbokföring, inkomsttaxering och fastighetstaxering, som finns hos länsstyrelserna.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, datainspektionen meddelar närmare föreskrifter om det statliga person- och adressregistret.

Annat personregister med ändamål och med innehåll som i första stycket sägs får inrättas och föras endast efter beslut av regeringen.

2. att som sin mening ge regeringen till känna att vad som i det föregående anförts bör vara vägledande vid utformningen av de närmare föreskrifterna om SPAR.

I *motionen 1978/79:2609 av Joakim Ollén* (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en förstärkning av datainspektionens resurser och om den framtida finansieringen av denna resursförstärkning.

I *motionen 1978/79:2610 av Lars Werner m. fl.* (vpk) yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning som ger de anställda och deras fackliga organisationer möjlighet att tillvarata och skydda sin integritet vid införande av datorstödda system genom information och utbildning på de anställdas villkor, tillgång för de anställda till egen expertis och vetorätt för de anställdas fackliga organisationer,

2. att riksdagen begär att regeringen i samråd med offentligt anställda forskare och statistiker utarbetar ett förenklat tillståndsansökningsförfarande för personregister för offentlig forskning och statistik,

3. att riksdagen med ändring i propositionen 1978/79:109 beslutar anta följande förslag till Lag om ändring i datalagen (1973:289).

Propositionens förslag	*Motionens förslag*
2 § andra stycket	
	Personregister över anställda vid företag eller myndighet får icke inrättas eller föras utan tillstånd från berörda löntagarorganisationer.
Första stycket gäller icke i fråga om personregister vars inrättande beslutas av regeringen eller riksdagen. Före sådant beslut skall dock yttrande inhämtas från datainspektionen.	Första *och andra* stycket gäller icke i fråga om personregister vars inrättande beslutas av regeringen eller riksdagen. Före sådant beslut skall dock yttrande inhämtas från datainspektionen *och i fråga om personregister över anställda från berörda löntagarorganisationer.*

Propositionens förslag	*Motionens förslag*
4 §	
tredje stycket	
Tillstånd att inrätta och föra personregister som innehåller uppgift om någons politiska eller religiösa uppfattning får meddelas endast om särskilda skäl föreligger. Vad som nu sagts gäller dock ej personregister som sammanslutning avser att föra beträffande sina egna medlemmar.	*Tillstånd att inrätta och föra personregister som innehåller uppgift om någons arbetsprestationer får meddelas endast om särskilda skäl föreligger.* Tillstånd att inrätta och föra personregister som innehåller uppgift om någons politiska eller religiösa uppfattning får meddelas endast om särskilda skäl föreligger *och den registrerade gett skriftligt tillstånd till registreringen.* Vad som nu sagts gäller dock ej personregister som sammanslutning avser att föra beträffande sina egna medlemmar.
10 §	
andra stycket	
Underrättelse enligt första stycket skall lämnas utan kostnad för den enskilde. *Föreligger särskilda skäl får dock datainspektionen i fråga om visst slag av personuppgifter eller i fråga om underrättelse om att personuppgift om enskild ej förekommer i registret medge att avgift tages ut.*	Underrättelse enligt första stycket skall lämnas utan kostnad för den enskilde.
10 §	
fjärde stycket	
Första stycket gäller icke heller, om det i fråga om visst slag av personuppgifter är uppenbart att underrättelse kan underlåtas på grund av att det inte föreligger någon risk för otillbörligt intrång i registrerads personliga integritet. Underrättelse får dock underlåtas endast efter medgivande från datainspektionen.	Första stycket gäller icke heller, om det i fråga om visst slag av personuppgifter är uppenbart att underrättelse kan underlåtas på grund av att det inte föreligger någon risk för otillbörligt intrång i registrerads personliga integritet *och personuppgifterna ingår i ett mycket kortvarigt register för teständamål, offentlig forskning eller statistik, register över vilka uttag och förändringar som gjorts*

Propositionens förslag	*Motionens förslag*
	i ett register (loggningsregister), eller säkerhetskopia av ett register (back-uppregister). Underrättelse får dock underlåtas endast efter medgivande från datainspektionen *i varje enskilt fall.*
11 § första stycket	
Personuppgift som ingår i personregister får ej lämnas ut om det finns anledning antaga att uppgiften skall användas till automatisk databehandling i strid med denna lag. Finns det anledning antaga att personuppgift skall användas för automatisk databehandling i utlandet *får uppgiften lämnas ut endast efter medgivande av datainspektionen. Sådant medgivande får lämnas endast om det kan antagas att utlämnande av uppgiften icke kommer att medföra otillbörligt intrång i personlig integritet.*	Personuppgift som ingår i personregister får ej lämnas ut om det finns anledning antaga att uppgiften skall användas till automatisk databehandling i strid med denna lag. Finns det anledning antaga att personuppgift skall användas för automatisk databehandling i utlandet *får uppgiften ej lämnas ut.* *Uttag för kommersiellt syfte av personuppgift ur offentligt register får ej förekomma.*

4. att riksdagen som motiv till undantagsregeln i näst sista stycket i 2 § uttalar att regeln endast gäller personregister som uppstår vid utnyttjande av enklare former av datorutrustning, nämligen kontorsutrustning som skrivautomater och andra system för framställning av text och dokument (s. k.ordbehandling), datorutrustning för grafisk produktion, hemdatorer med lagring av uppgifter för personligt bruk och datoriserade konferenssystem, s. k. telekonferenssystem.

I *motionen 1978/79:2611 av Olle Wästberg* (fp) yrkas

1. att riksdagen uttalar att datalagen inte är tillämplig på texterna i sådana datorförmedlade meddelanden, som inte innehåller systematiska sammanställningar av personuppgifter,

2. att riksdagen uttalar att datainspektionen bör ta hänsyn till yttrandefrihet och brevhemlighet när den tar ställning till ansökningar om tillstånd för detta slag av datorsystem,

3. att riksdagen hos regeringen begär att datorlagstiftningssakkunniga får i tilläggsuppdrag att utreda om någon speciell lagstiftning behövs för att reglera datorstödd meddelandesändning.

Utskottet

Datalagen antogs av riksdagen våren 1973. För prövning av frågor rörande lagens tillämpning m. m. inrättades den 1 juli samma år en särskild myndighet – datainspektionen. Ett år senare trädde systemet med tillstånd för personregister som förs med användande av automatisk databehandling (ADB) i kraft. Vid tillkomsten av datalagen gjordes både i propositionen (prop. 1973:33) och konstitutionsutskottets betänkande (KU 1973:19) uttalanden om att lagen inom en ganska snar framtid kunde behöva ändras och kompletteras.

Initiativ till en allmän översyn av datalagen togs av 1975 års riksdag, som ansåg att denna uppgift borde anförtros åt en parlamentarisk kommitté (KU 1975:11). Mot bakgrund härav tillkallades datalagstiftningskommittén (DALK), som förutom uppgiften att se över datalagen även fick i uppdrag att utreda frågan om offentlighetsprincipen och de offentliga ADB-systemen, överväga åtgärder för att förbättra allmänhetens tillgång till myndigheternas ADB-material samt lägga fram förslag till lagbestämmelser som föranleds av internationella överenskommelser.

DALK redovisade i augusti 1978 genom delbetänkandet (SOU 1978:54) Personregister – Datorer – Integritet den av kommittén företagna allmänna översynen av datalagen. En grundläggande tanke i förslaget är att det finns anledning att pröva om inte en mera generell personregisterlagstiftning, som inte i första hand tar sikte på registreringstekniken, t. ex. ADB, på sikt bör ersätta datalagen. Till dess en sådan lagstiftning har övervägts närmare bör enligt kommitténs mening datalagen med vissa föreslagna ändringar och tillägg på sitt område ge tillräckligt skydd mot riskerna för otillbörligt intrång i de registrerades personliga integritet.

Den nu föreliggande propositionen 1978/79:109 bygger på DALK:s förslag som varit föremål för en omfattande remissbehandling, under vilken förslagen genomgående mottagits positivt, även om viss kritik riktats mot enskildheter i förslaget. Allmän enighet råder exempelvis om att en generell personregisterlagstiftning bör komma till stånd. Propositionen intar samma ståndpunkt till behovet härav. Det förutskickas sålunda i denna att DALK senare i år kommer att ges tilläggsdirektiv om att utreda denna fråga. I propositionen föreslås vissa ändringar i datalagen. Personregister som förs med viss bestämd teknisk utrustning skall enligt förslaget kunna undantas från kravet på tillstånd av datainspektionen. Som förutsättning uppställs att det med hänsyn till utrustningens art, till utförandet av den automatiska databehandlingen och till registrens utformning i övrigt framstår som uppenbart att otillbörligt intrång i registrerads personliga integritet inte skall uppkomma. Som exempel nämns s. k. kontors- och hemdatorer. Enligt förslaget införs vidare ytterligare självständiga grunder för datainspektionens tillståndsprövning. Vidare föreslås vissa ändringar i datalagen som gäller den registeransvariges underrättelseskyldighet till enskild.

I propositionen tas härutöver upp en rad andra frågor som behandlats av DALK, t. ex. frågan om större befolkningsregister och det s. k. SPAR-registret, dvs. ett centralt statligt personregister för adressaktualisering, personnummersättning, personnummerkontroll och urvalsdragning. Ett annat område som diskuteras är den s. k. mjukdataproblematiken, dvs. rätten att registrera speciellt känsliga uppgifter med ADB. Vidare behandlas frågan om samkörning av olika register för att kontrollera att uppgifter som medborgarna lämnar i olika sammanhang är riktiga. Bland de ytterligare frågor som tagits upp av DALK och som diskuteras i propositionen kan även nämnas behovet av särskilda regler i datalagen för forskning och statistikproduktion genom ADB-teknik. Slutligen bör anmärkas att formerna för de anställdas medverkan vid prövning av inrättande av personregister vid företag varit föremål för överväganden och i det sammanhanget även frågan om besvärsrätt för intresseorganisationer i tillståndsärenden som angår organisations medlemmar.

Som redan framgått av inledningen till detta betänkande behandlar utskottet förutom propositionen dels ett antal följdmotioner till denna och dels några andra motioner i datafrågor som väckts i andra sammanhang.

I motionen 2324 av Bo Turesson (m), vilken motion väckts med anledning av propositionen 1978/79:121 om användningen av ADB i statsförvaltningen, läggs såvitt nu är i fråga fram förslag till ett antal nya bestämmelser i regeringsformen som syftar till att, som det uttrycks i motionen, ställa datatekniken i rätt relation till finansmakten och den primära lagstiftningsmakten. Vidare begärs vissa åtgärder samt översyn av gällande regler i fråga om diarieföring och protokollsdokumentation i datafrågor hos domstolar och myndigheter.

Utskottet kan inte ställa sig bakom kravet på de grundlagsregler som anges i motionen. Motionsyrkandet i dessa delar avstyrks följaktligen. Utskottet vill emellertid understryka att det är nödvändigt att riksdagen ges möjligheter till en vidgad insyn i och ett ökat inflytande över datoranvändningen inom statsförvaltningen. Vad gäller önskemålen om regler för diarieföring och protokollsdokumentation på dataområdet vill utskottet erinra om att DALK i sitt fortsatta utredningsarbete kommer att behandla bl. a. frågan om offentlighetsprincipen och de offentliga ADB-systemen och överväga åtgärder för att förbättra allmänhetens tillgång till myndigheternas ADB-material. Utredningen kan således få anledning att komma in på de i motionen angivna frågorna om diarieföring m. m. Motionsyrkandena 2 och 3 föreslås besvarade med vad utskottet har anfört.

I två motioner av Stig Gustafsson (s) och Kurt Hugosson (s) som väckts under den allmänna motionstiden i år begärs dels att förslag till ändringar i datalagen i enlighet med DALK:s betänkande snarast läggs fram för riksdagens prövning (motionen 1978/79:489), dels att riksdagen beslutar att hos regeringen anhålla om utredning och förslag till en personregisterlag (motionen 1978/79:490).

Som nyss framgått bygger propositionens förslag i allt väsentligt på DALK:s utredningsresultat. Vad gäller frågan om behovet av en generell personregisterlagstiftning delar utskottet den uppfattning som DALK, de flesta remissinstanserna samt föredragande statsrådet gett uttryck för, nämligen att en utredning härom bör komma till stånd. Som nämnts aviseras i propositionen att tilläggsuppdrag till DALK om att utreda denna fråga kommer att utfärdas senare i vår. Mot angiven bakgrund finner utskottet att syftet med motionerna 489 och 490 får anses tillgodosett. Utskottet föreslår att motionerna förklaras besvarade med vad utskottet anfört.

Frågan om det tidigare nämnda SPAR-registret tas upp i följdmotionen 1978/79:2592 av Kurt Hugosson (s) och Bengt Kindbom (c). I motionen yrkas att de särskilda regler angående SPAR som DALK föreslagit i sitt betänkande tas in i datalagen.

Beslut om att inrätta SPAR fattades av riksdagen i december 1976 (se KU 1976/77:21). Arbetet med att genomföra beslutet pågår f. n. och utförs av datamaskincentralen för administrativ databehandling (DAFA), som också tills vidare skall svara för driften och vara registeransvarig i datalagens mening. Arbetet utförs i etapper av vilka den sista beräknas bli slutförd år 1980. Registerinnehållet i SPAR kommer i allt väsentligt att vara detsamma som nu finns i länsstyrelsernas personband.

Enligt DALK kan flera skäl anföras för att antalet personregister av totalkaraktär begränsas. Kommittén ifrågasatte emellertid om datalagen var den lämpligaste formen för reglering av s. k. befolkningsregister. Enligt DALK hade också kritik i olika sammanhang framförts mot den nuvarande regleringen i 3 a § datalagen. Bl. a. har begreppen "betydande del av befolkningen i riket eller i område därav" och "kunder" ansetts svårtolkade. Denna kritik var enligt kommittén befogad. DALK ansåg att det var bättre att inom ramen för det normala tillståndsförfarandet enligt 3 § datalagen uttryckligen tillåta att personkretsens omfattning fick tillmätas självständig betydelse vid tillståndsprövningen samt att därutöver söka reducera behovet av totala befolkningsregister genom SPAR. Förslag härom läggs som tidigare nämnts fram i propositionen.

Det i 3 a § datalagen uppställda huvudsyftet att begränsa antalet befolkningsregister för kundvärvning och andra urvalsdragningar, personnummersättning och personnummerkontroll samt adressaktualisering borde enligt DALK tillgodoses genom att SPAR inrättas. Kommittén föreslog därvid en ny regel i datalagen som klart anger det huvudsyfte som 3 a § i praktiken har, nämligen i princip ett förbud för andra registeransvariga att föra personregister med samma funktioner som SPAR.

Den väsentligaste fördelen med SPAR var enligt DALK:s mening att man genom att inrätta detta register skapar möjligheter att till ett ställe samla tillgången till personuppgifter på maskinellt läsbart medium. Kommittén underströk därvid att en förutsättning för att fördelarna med SPAR skall uppnås är att inte bara företag och organisationer utan även myndigheterna

styrs till detta register. Möjligheten att vid sidan av SPAR vända sig till t. ex. länsstyrelserna borde sålunda inte föreligga vare sig för myndigheter eller andra. Dock fick SPAR inte hindra uttag av andra uppgifter från länsstyrelsernas eller andra myndigheters register än sådana uppgifter som finns i SPAR.

I propositionen anför föredragande statsrådet att han har förståelse för det syfte som ligger bakom DALK:s förslag. Den kritik som har anförts mot förslaget från praktiska utgångspunkter är emellertid tungt vägande. Det förefaller enligt departementschefen rentav sannolikt att en bestämmelse som ålägger myndigheterna att vända sig till SPAR måste förses med så omfattande undantag att den avsedda styrningen knappast skulle få något reellt innehåll. I praktiken skulle regleringen inte åstadkomma andra resultat än vad som kan uppnås med den nuvarande provisoriska regleringen i 3 a § datalagen. Departementschefens slutsats är att frågan om en närmare reglering av SPAR måste övervägas ytterligare.

Enligt utskottet är det angeläget att en författningsreglering av SPAR kommer till stånd. Frågan om SPAR-registrets användningsområde i förhållande till myndigheterna bör således, som även anförs i propositionen, övervägas ytterligare. Utskottet vill därvid framhålla att frågan om en reglering av SPAR kräver sin lösning före registrets färdigställande nästa år. Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna. Utskottet föreslår att motionen 2592 förklaras besvarad med vad utskottet anfört.

I motionen 1978/79:2467 av Lars Werner m. fl. (vpk) som väckts med anledning av propositionen 1978/79:111 om åtgärder mot krångel och onödig byråkrati m. m. föreslås såvitt nu är i fråga att uttag för kommersiellt syfte av personuppgift ur offentligt register ej får förekomma. Motsvarande yrkande återfinns även i följdmotionen 1978/79:2610 av Lars Werner m. fl. (vpk). Motionen innehåller förslag till en bestämmelse i datalagen av denna innebörd. I motionen pekas på frågan om direktreklam genom ADB.

Utskottet vill erinra om att DALK behandlat frågor om direktreklam och annat utnyttjande av datorlagrade personuppgifter för kommersiellt bruk. Kommittén föreslog inte några särskilda regler i datalagen i syfte att begränsa användningen av datorlagrade personuppgifter för direktreklam. Kommittén hänvisade därvid bl. a. till det förbättrade skydd för de registrerades personliga integritet i detta hänseende som SPAR kan leda till. Kommittén uttalade emellertid att det kan finnas skäl att överväga en närmare utredning i särskild ordning om direktreklamens mål och metoder. DALK ansåg det vidare inte uteslutet att kommitténs kommande överväganden i vidare mån än hittills kan påverka direktreklamverksamhetens, liksom andra verksamheters, möjligheter att få del av offentligt material. DALK:s överväganden och slutsatser godtogs i huvudsak eller lämnades utan erinran under remissbehandlingen. I propositionen anför föredragande statsrådet att även han har kommit till samma slutsatser som DALK. Frågan torde enligt

departementschefen få tas upp på nytt när resultatet av kommitténs fortsatta överväganden föreligger.

Utskottet hänvisar med anledning av motionsyrkandena i fråga till vad som nyss sagts angående SPAR och frågan om direktreklamen. Motionsyrkandena avstyrks.

I den nyssnämnda motionen, 2610 (vpk), begärs vidare lagstiftning till skydd för anställdas integritet m. m. i samband med införande av datorsystem. Bl. a. föreslås vetorätt för fackliga organisationer när det gäller inrättande av personregister över anställda. Vidare skall tillstånd att inrätta personregister som innehåller uppgifter om någons arbetsprestationer endast få meddelas om särskilda skäl föreligger. Motionen innehåller förslag till bestämmelser i datalagen i de angivna hänseendena.

Vad gäller formerna för anställdas medverkan vid prövningen av personregister vid företag kom DALK fram till att det i vart fall f. n. inte är lämpligt att reglera denna fråga närmare i datalagen. En ledamot föreslog dock att de anställdas fackliga organisationer skall tillerkännas vetorätt i ärenden om tillstånd till personregister av sådant slag. Bland remissinstanserna förelåg delade meningar på denna punkt. Några ansåg att frågan bör lösas inom ramen för lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet medan andra, främst de fackliga organisationerna, ansåg att de anställdas medverkan vid inrättande av register över personal bör regleras i datalagen. Vad som särskilt oroade dessa organisationer var möjligheten att göra prestationsmätningar. LO och TCO ansåg att effekten av sådana mätningar bör utredas.

Enligt propositionen bör frågan om de anställdas medverkan vid inrättandet av register över personal lösas inom ramen för medbestämmandelagstiftningen. I likhet med DALK anser departementschefen att frågan inte bör regleras närmare i datalagen. Den utredning om förekomst och effekter av datorstyrda individuella prestationsmätningar som LO och TCO efterlyser kan enligt departementschefen företas av kommittén (A 1978:05) med uppdrag att utreda datateknikens effekter på sysselsättning och arbetsmiljö. Denna kommitté har enligt sina direktiv bl. a. att analysera vilka effekter i form av ökad kontroll av anställda och risk för bristande arbetstillfredsställelse i vid mening som automationen har.

Utskottet instämmer i departementschefens nyss återgivna uttalanden och föreslår att motionen 2610, motionsyrkandet 1, förklaras besvarad härmed. Däremot avstyrks motionen såvitt avser föreslagna kompletteringar av datalagen i angivna hänseenden, motionsyrkandet 3 såvitt nu är i fråga.

I motionen 2610 begärs (yrkandet 2) vidare att regeringen i samråd med offentligt anställda forskare och statistiker utarbetar ett förenklat tillståndsförfarande för personregister för offentlig forskning och statistik.

Utskottet vill erinra om att DALK enligt sina direktiv haft att överväga behovet av särskilda regler för forskning och statistikproduktion. Kommittén har därvid kommit fram till att det nu lika väl som vid datalagens tillkomst är

svårt att i lagen införa särskilda regler för olika typer av register, såsom t. ex. för administrativa register, å ena sidan, samt forsknings- och statistikregister, å den andra. Som skäl anfördes att datalagen tog sikte på all personregistrering som sker med utnyttjande av en viss teknik – ADB. Under remissbehandlingen fördes främst från forskarhåll fram ganska skarp kritik mot de inskränkningar i möjligheterna till forskning som datalagen och dess tillämpning enligt deras uppfattning innebar och mot att DALK inte föreslog förändringar i dessa avseenden. Departementschefen ansluter sig i propositionen till DALK och föreslår inte några särskilda regler om forskning och statistik i datalagen. Däremot anser departementschefen att denna fråga bör övervägas på nytt i samband med att förutsättningarna för en generell personregisterlagstiftning utreds.

Enligt departementschefen är det av stor betydelse att samråd sker mellan datainspektionen och företrädare för forskning och statistikproduktion m. fl. i frågor som berör dem gemensamt. Departementschefen framhåller att datainspektionen redan nu har möjlighet att etablera ett sådant samråd i sin löpande verksamhet. Han är därför f. n. inte beredd att föreslå att ett formellt bestämt samrådsorgan inrättas.

Även utskottet anser att nu berörda frågor bör följas med stor uppmärksamhet. Det i propositionen förordade samrådsförfarandet mellan datainspektionen och företrädare för forskningsfrågor och statistikproduktion synes vara en lämplig åtgärd i avvaktan på resultatet av den aviserade utredningen om en allmän personregisterlagstiftning. Utskottet föreslår att motionen 2610 på denna punkt föreslås besvarad med vad utskottet anfört.

Utöver vad redan berörts innehåller vpk-motionen 2610 (yrkandet 3) förslag till kompletteringar av datalagen vad gäller underrättelseskyldighet till enskild om registrering m. m. Sådan underrättelse bör enligt motionen alltid lämnas utan kostnad för den enskilde. Av lagtexten bör vidare klart framgå i vilka fall underrättelse får underlåtas och att detta fordrar tillstånd av datainspektionen i varje enskilt fall.

Utskottet ansluter sig i denna fråga till propositionens förslag och avstyrker motionsyrkandet. Med hänvisning härtill och vad tidigare anförts föreslår utskottet följaktligen att yrkandet 3 i sin helhet i motionen 2610 lämnas utan bifall.

I följdmotionen 1978/79:2609 av Joakim Ollén (m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en förstärkning av datainspektionens resurser och om den framtida finansieringen av denna resursförstärkning.

Utskottet, som tidigare under detta riksmöte behandlat anslag till datainspektionen för nästa budgetår (KU 1978/79:22), har inte funnit anledning att i förevarande sammanhang gå in på datainspektionens resursbehov. Motionsyrkandet avstyrks.

Följdmotionen 1978/79:2611 av Olle Wästberg (fp) slutligen innehåller

yrkanden om att riksdagen uttalar dels att datalagen inte är tillämplig på texterna i sådana datorförmedlade meddelanden som inte innehåller systematiska sammanställningar av personuppgifter, dels att datainspektionen bör ta hänsyn till yttrandefrihet och brevhemlighet när den tar ställning till ansökningar om tillstånd för detta slag av datorsystem. Vidare begärs att riksdagen hos regeringen begär att DALK får i uppdrag att utreda om någon speciell lagstiftning behövs för att reglera datorstödd meddelandesändning.

Enligt utskottet kan DALK i sitt fortsatta arbete få anledning att komma in på vissa av de i motionen berörda frågorna. Vidare kan erinras om att en särskild utredning tillkallats för att utreda frågor om den nya informationsteknologin (U 1978:75). Även denna utrednings arbete kan ha beröringspunkter med de frågor som tagits upp i motionen. Utskottet avstyrker yrkandena i motionen.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer utskottet

att riksdagen

1. beträffande *grundlagsreglering av datafrågor* avslår motionen 1978/79:2324, yrkandet 1,
2. beträffande *framläggande av förslag till ändring av datalagen (1973:289)* förklarar motionen 1978/79:489 besvarad med utskottets yttrande,
3. beträffande *regler i datalagen om ett centralt statligt personregister (SPAR)* med anledning av propositionen 1978/79:109 ger regeringen till känna vad utskottet anfört om fortsatt utredning av denna fråga och förklarar motionen 1978/79:2592 besvarad härmed,
4. beträffande *förbud i datalagen mot uttag för kommersiellt syfte av personuppgift ur offentligt register* med bifall till propositionen 1978/79:109 avslår motionerna 1978/79:2467, yrkandet 7, och 1978/79:2610, yrkandet 3, såvitt nu är i fråga,
5. beträffande *regler i datalagen till skydd för anställda m. m.* med bifall till propositionen 1978/79:109 dels förklarar motionen 1978/79:2610, yrkandet 1, besvarad med utskottets yttrande, dels avslår samma motion, yrkandet 3, såvitt nu är i fråga,
6. beträffande *förenklad tillståndsprövning för personregister för forskning och statistik* med bifall till propositionen 1978/79:109 förklarar motionen 1978/79:2610, yrkandet 2, besvarad med utskottets yttrande,
7. beträffande *underrättelse om registrering i dataregister m. m.* med bifall till propositionen 1978/79:109 avslår motionen 1978/79:2610, yrkandet 3, såvitt nu är i fråga,
8. beträffande *ändringar i övrigt i datalagen* bifaller propositionen 1978/79:109,

9. beträffande *diarieföring och protokollsdokumentation på dataområdet* förklarar motionen 1978/79:2324, yrkandena 2 och 3, besvarade med utskottets yttrande,
10. beträffande *utredning om en personregisterlag* förklarar motionen 1978/79:490 besvarad med utskottets yttrande,
11. beträffande *datainspektionens resursbehov* avslår motionen 1978/79:2609,
12. beträffande *datorstödd meddelandesändning* avslår motionen 1978/79:2611, yrkandena 1–3.

Stockholm den 10 maj 1979

På konstitutionsutskottets vägnar
KARL BOO

Närvarande: Karl Boo (c), Hilding Johansson (s), Anders Björck (m)*, Holger Mossberg (s), Bertil Fiskesjö (c), Torkel Lindahl (fp)*, Olle Svensson (s), Sven-Erik Nordin (c)*, Ove Karlsson (s), Bengt Kindbom (c), Yngve Nyquist (s), Britta Hammarbacken (s)*, Wivi-Anne Cederqvist (s), Per Unckel (m) och Marianne Stålberg (s).

*Ej närvarande vid justeringen.

Särskilt yttrande

av Per Unckel (m):

Jag vill erinra om att jag i en reservation mot datainspektionens beslut den 14 december 1977 med anledning av en ansökan om tillstånd enligt 3 a § datalagen anfört vissa i första hand näringspolitiska synpunkter på det aktuella lagstadgandet och tillämpningen av detta.